

[Statsministeren]

skete den 1. juli i år, og som det tidligere skete i Grækenlandsagen i 1967, udløses ved, at én eller flere stater indgiver en klage i medfør af konventionens artikel 24. En sådan mellemstatslig klage kan med andre ord indgives også af stater, som ikke har nogen særlig direkte national interesse i at rejse en sag, men som alene er motiveret af ønsket om at bevare og udbygge den europæiske frihedsarv, hvis jeg må kalde det sådan.

Dette har netop været og det er motivet bag de fem landes klage, og jeg vil gerne fra denne talerstol i dag understrege, at den indgivne klage hverken kan eller bør opfattes som en uvenlig handling vendt mod den tyrkiske nation og dens folk; det er en sag, som drejer sig om inden for den europæiske familie af stater, der bekender sig til demokratiet og respekten for menneskerettighederne, at anvende en upartisk institution, altså Den europæiske Menneskerettighedskommission, til at undersøge situationen i et medlemsland, hvorfra der rapporteres om alvorlige krænkelse af de mest grundlæggende menneskerettigheder.

Ved sin ratifikation af den europæiske menneskerettighedskonvention har Tyrkiet jo selv accepteret denne procedure, og efter hvad vi ved, er Tyrkiet indstillet på at medvirke ved behandlingen af klagen. På begæring af den tyrkiske regering har kommissionen i Strasbourg accepteret en forlængelse af tidsfristen for det tyrkiske svarskrift til den 31. januar 1983.

Af hensyn til klagesagens behandling ved Menneskerettighedskommissionen i Strasbourg, hvis procedure er fortrolig, kan jeg ikke i dag gå i enkeltheder i den forstand med hensyn til det nærmere indhold af de enkelte klagepunkter og de anbringender, som de fem regeringer er fremkommet med, men så meget kan jeg dog sige, at klageskriftet, som med bilag er meget omfattende – det omfatter noget over 100 sider – er koncentreret om en påvisning af en række alvorlige krænkelse. Af hvad? Af de politiske frihedsrettigheder og herunder ikke mindst ytrings- og foreningsfrihed, af de grundlæggende retsplejegarantier til værn for den personlige frihed – længden af frihedsberøvelse uden forudgående dom – samt af forbuddet mod tortur og andre former for umenneskelig eller blot nedværdigende behandling.

Da Tyrkiet ikke har anerkendt Menneskerettighedsdomstolens kompetence, vil det blive ministerkomiteen, som skal træffe den endelige afgørelse om, hvorvidt konventionen er krænkede, og udvalget kan samtidig træffe afgørelse om egnede foranstaltninger til afhjælpning af situationen.

Det er regeringens hensigt at udnytte alle de muligheder, som ligger i den her skitserede klageprocedure, for at sikre, at Tyrkiet på ny lever op til den menneskerettighedsstandard, som deltagerstaterne i den europæiske menneskerettighedskonvention har påtaget sig. Vi må så håbe, at Tyrkiet en dag vil opleve alment fredelige tilstande, som kan lette dette. Jeg vil også gerne fastslå, at regeringen i dag ser på menneskerettighedssituationen i Tyrkiet med samme alvor, som da de fem landes klage blev indgivet den 1. juli i år.

Så vil måske nogle sige: ja men det nye tyrkiske forfatningsudkast, som nu kommer til folkeafstemning på søndag, den 7. november, er det da så ikke et udtryk for, at Tyrkiet nu er ved at vende tilbage til demokratiet og til en europæisk menneskerettighedsstandard?

Jeg vil godt uden forbehold sige, at sådan forholder det sig desværre ikke. Forfatningsudkastet sættes til afstemning, uden at der har bestået en fri adgang, som vi kender det, for alle borgere til at tage del i en forudgående kritisk debat om udkastet. Med de begrænsninger, for at sige det mildt, som findes i ytringsfriheden i Tyrkiet i dag, hvor bl. a. tidligere politikere ikke må ytre sig kritisk om forfatningsudkastet, er det klart, at en sådan fri debat ikke har kunnet finde sted. En afstemning, der ikke fremstår som resultat af en fri debat, hvor befolkningens vilje har haft mulighed for at komme til udtryk, kan ikke kaldes en demokratisk afstemning.

Uden i øvrigt at kommentere de enkelte elementer i forfatningsudkastet kan der måske være grund til mere generelt at påpege, at en skreven forfatning ikke i sig selv nødvendigvis sikrer demokratiet og menneskerettighedernes overholdelse. En forfatningsfunktion beror jo i væsentlig grad på den supplerende lovgivning og fremfor alt på den praksis, hvorved forfatningens intentioner søges udmøntet.

Jeg har i denne redegørelse koncentreret mine bemærkninger om den aktuelle klagesag, fordi jeg deler den tidligere regerings